

Zeszyt 172 (T.42/1)

Ukazał się w listopadzie 2003 r. Obejmuje hasła: **Stanisław, ks. mazowiecki - Stanisław Tadeusz**.

Rzadko się zdarza, by prawie cały zeszyt Polskiego Słownika Biograficznego był poświęcony w większości jednej epoce. Jeszcze rzadziej - by epoką tą było **średniowiecze**. Okres ten obejmuje wprawdzie więcej niż połowę dziejów Polski, jednak ze względu na odległość czasową i braki w źródłach jest w biografistyce stosunkowo najslabiej obecny. Tym razem jednak kolejność alfabetyczna przyniosła hasło **Stanisław** - a więc życiorysy osiemdziesięciu rozmaitych osób o tym imieniu, głównie z epoki średniowiecza, kiedy nazwisk jeszcze nie używano. Poznajemy te postaci od strony różnorodnych źródeł, wśród których np. akta procesów sądowych nieoczekiwanie pozwalają ujrzeć je w życiu codziennym. Jest na przykład w zeszycie galeria Stanisławów - profesorów, dziekanów i rektorów Akademii Krakowskiej, wśród nich - **Stanisław ze Skarbimierza**, pierwszy rektor odnowionej w r. 1400 Wszechnicy, autor łacińskiego kazania "o wojnie sprawiedliwej". Są tu przypomniani **dostojnicy państwowi i kościelni** z czasów Władysława Łokietka, Kazimierza Wielkiego, Władysława Jagiełły... Niejedna z tych osób odzyskała tożsamość dopiero w naszym zeszycie, dotąd bowiem była identyfikowana z innymi osobami posługującymi się tym samym imieniem, żyjącymi w zbliżonym okresie (dotyczy to np. **lektora dominikanów krakowskich**, autora Żywotu św. Jacka, utożsamianego z inkwizytorem i prowincjałem czy **piętnastowiecznych katolickich biskupów Kijowa**). Wydobyto też z zapomnienia pasjonujące dzieje półlegendarnego **Stanisława Bydgoscy**, zwanego błogosławionym. Niektóre biogramy obrazują długoletnie procesy historyczne, np. ukazane na przykładzie rodu **Stanisława z Dawidowa** polonizowanie się XV-wiecznych bojarów ruskich.

Oprócz wieków średnich bogato reprezentowane jest stulecie XVI: przypominamy postać **Stanisława Polaka (Estanislao Polono)** - najślynniejszego drukarza Hiszpanii czasów Krzysztofa Kolumba. Po przedstawionych w poprzednim zeszycie (171) życiorysach polskich królów: Stanisława Leszczyńskiego i Stanisława Augusta Poniatowskiego, mamy tu jednego panującego: **Stanisława, przedostatniego księcia mazowieckiego**, zmarłego w Warszawie w r. 1524.

Uzupełnieniem zeszytu są liczni **Stanisławscy**; spośród nich warto wymienić **Albrechta Stanisławskiego** - domniemanego nieślubnego syna Augusta II Mocnego, generalnego poczmistrza Prus Królewskich w XVIII w., oraz **Jana Stanisławskiego** - jednego z najwybitniejszych malarzy Młodej Polski, twórcę "maleńkich obrazków" przedstawiających najczęściej pejzaże Ukrainy.

Życiorysy zamieszczone w zeszycie 172 PSB:

Stanisław (1501-1524), książę mazowiecki
Stanisław (XIII), franciszkanin, lektor, hagiograf
Stanisław (zm. 1315/16), kapelan księcia Władysława Łokietka, kanclerz krakowski
Stanisław (zm. ok.1356), cysters, opat oliwski
Stanisław (zm. po 1371), dominikanin, lektor, hagiograf
Stanisław h. Jelita (zm. po 1386), kasztelan wiślicki
Stanisław (zm. 1425), opat kanoników regularnych w Czerwińsku
Stanisław zw. Rozkoszka h. Jastrzębiec (zm.1435), opat benedyktynów
Stanisław (I poł. XV), biskup kijowski
Stanisław Pleszewski h. Zaremba (ok.1427-1480), kanonik poznański, prepozyt uniejowski
Stanisław Stary (zm. 1490), malarz
Stanisław Polak (zm. po 1514), drukarz
Stanisław z Białej (zm.1538), introligator krakowski
Stanisław Pella z Biernacic h. Pomian (ok.1360-1413), rycerz, wojski sieradzki
Stanisław Swędzina z Bogucic i Byczyny h. Szeliga (zm.1427/8), kasztelan konarski łęczycki
Stanisław z Boniewa h. Ogon (zm.1433/4), kasztelan kowalski

Stanisław z Bramek zw. Bogiel h. Powała (zm.1445/6), kanonik i kantor plocki
Stanisław zw.Konicz z Brzezina (zm.1492), teolog, profesor i rektor Uniw.Krak.
Stanisław z Budzowa (I poł.XV), biskup kijowski
Stanisław z Chalna h. Ogon (XIV), miecznik kujawski
Stanisław z Dawidowa h. Wilczekosy (XV), rycerz, starosta samborski, sędzia lwowski
Stanisław Wyszelic z Gądcza (zm.1309), kasztelan i wojewoda świecki
Stanisław z Głowczyna h. Lubicz (XV), kantor plocki
Stanisław z Gniezna (zm.ok.1458), profesor Uniwersytetu Praskiego
Stanisław z Gołocina h.Bolesta (zm.1499/50), kanclerz ziemski wiski, kanclerz nadworny księcia mazowieckiego Władysława I
Stanisław zw. Ligęza z Gorzyc i Przecławia h.Półkozic (zm.1460), rycerz, kasztelan żarnowski i małogoski
Stanisław zw. Ligęza z Gorzyc i Przecławia h. Półkozic (zm.1497), właściciel ziemski
Stanisław z Goślibia i Bratoszewic h. Sulima (ok.1420-1489), miecznik, stolnik łeczycki
Stanisław zw. Szyszka z Górki (zm.1501), rektor szkoły katedralnej poznańskiej, kaznodzieja, profesor teologii Uniw.Krak.
Stanisław z Grodziska (ok.1620-1707), bernardyn, prowincjał
Stanisław z Jeżowa h. Strzemię (zm.1410), kasztelan biecki, protoplasta rodziny Jeżowskich
Stanisław z Kleniewa h. Zagroba (XV), kanonik plocki
Stanisław z Kobylina starszy (zm.1475), doktor dekretów, dziekan Wydziału Sztuk Uniw.Krak.
Stanisław z Kobylina młodszy (zm.1489), doktor dekretów, kanonik skalbmierski, rektor Uniw.Krak.
Stanisław z Krakowa (zm.1365), dominikanin, inkwizytor, prowincjał
Stanisław z Krakowa, Kórnika, potem z Poznania (XV/XVI), malarz
Stanisław z Kruszyna h. Godzięba (zm.między 1308-1313), wojewoda brzeski, przywódca powstania antyczeskiego na Kujawach
Stanisław Stojkowic z Książa Wielkiego (zm.1395), doktor prawa kanonicznego, prepozyt generalny bożogrobców
Stanisław Latowski z Latowic (zm.1444), kustosz skarbu królewskiego, prepozyt krakowski
Stanisław Cielątko z Liszyna h. Ciołek (zm.1451), prawnik, rektor Uniw.Krak.
Stanisław ze Lwowa (ok.1484-1556), bernardyn, polemista, prawdopodobnie tłumacz Biblii
Stanisław z Łowicza (zm. po 1540), humanista, doktor medycyny, profesor Uniw.Krak.
Stanisław Machowski z Machowa i Nizin h. Awdaniec (zm.1498), wojski sandomierski, kuchmistrz królowej Elżbiety Rakuszanki
Stanisław z Meszny h. Pierzchała (zm.1456), scholastyk plocki
Stanisław z Mierucina (zm. przed 1440), kasztelan książki
Stanisław z Miszewa Murowanego h. Lubicz (zm.1414), dziekan kapituły katedralnej plockiej
Stanisław z Młynów h. Grzymała (zm.1474), kanonik poznański, pracownik kancelarii papieskiej
Stanisław z Modzerowa h. Awdaniec (ok.1280-1349), rycerz, konarski brzeski kujawski
Stanisław Jelitko z Mokrska h. Jelita (XIV), podczaszy krakowski, kasztelan żarnowski, małogoski, starosta kaliski
Stanisław Jelitko z Mokrska, Pilczycy i Gozdnej h. Jelita (XV), kasztelan brzeski
Stanisław z Niewiesza h. Pomian (XV), kanonik wrocławski i plocki
Stanisław Imbir z Objezierza h. Nałęcz (zm. przed 1500), kasztelan śremski
Stanisław Pierzchała z Obór, Turowic (zm.1433/4), kasztelan liwski
Stanisław z Opoczna (XVI), doktor teologii, franciszkanin, prowincjał
Stanisław z Oporowa (przed 1501- ok.1552), prowincjał paulinów, zwany błogosławionym
Stanisław z Ostrowa h. Laska (zm.1324/5), prepozyt wrocławski
Stanisław Kiwała z Ostrowa h. Laska (XIV), sędzia kujawski
Stanisław z Poddębic h. Ostoja (zm. po 1436), podstarości krakowski, starosta lubelski, burgrabia krakowski
Stanisław zw. Bydgosta z Poznania (zm. przed 1420), domniemany karmelita, zwany błogosławionym
Stanisław Gerlin z Poznania (zm.1480), pisarz miasta Poznania, pleban wschowski
Stanisław z Poznania (XV/XVI), malarz
Stanisław z Radoszyc (zm.1588), licencjat prawa, profesor Uniw.Krak.
Stanisław Słoński z Sadłowa i Białej h. Doliwa (zm.1484/5), kasztelan słoński i zapewne dobrzyński

Stanisław z Sanoka (XV/XVI), ksiądz diecezjalny, bernardyn, bibliofil
Stanisław ze Skarbimierza (ok.1365-1431), teolog, prawnik, profesor i rektor Uniw.Krak.
Stanisław ze Skierniewic (zm.1598), profesor Uniw.Krak., lekarz kanclerza Jana Zamoyskiego
Stanisław ze Skrzyńska h. Łabędź (zm.1372), kanonik krakowski i pisarz króla Kazimierza Wielkiego
Stanisław ze Stolca Stolcensis (zm.1660), karmelita, kantor, iluminator i egzorcysta
Stanisław ze Strzegowa h. Dołęga (zm.1456), sędzia zawkrzeński i płocki, protoplasta Strzegowskich h. Dołęga
Stanisław ze Strzelec zw. doktor Strzelcza lub Strzelica (zm.1532), doktor dekretów, oficjał warszawski i scholastyk płocki
Stanisław zw. Sówką ze Szczawina h. Prawdzic (zm.1375), biskup płocki
Stanisław ze Szczawina h. Prawdzic (zm. po 1424), archidiakon dobrzyński
Stanisław ze Szczkowa h. Ogon (XIV/XV), podkomorzy inowrocławski
Stanisław ze Szłap (zm.1506), prowincjał bernardynów, kaznodzieja
Stanisław świradzki ze świradzic h. Zabawa (1428-1495), kanonik krakowski, oficjał generalny krakowski, administrator biskupstwa krakowskiego
Stanisław z Uścia (ok.1382-1440), prawnik, profesor i rektor Uniw.Krak., oficjał i wikariusz generalny gnieźnieński
Stanisław z Zawady (zm.1491), teolog, profesor i rektor Uniw.Krak.
Stanisławska Wanda (1875-1966), poetka, prozaik, dramaturg, krytyk teatralny
Stanisławska-Howurkowa Zofia (1895-1960), graficzka, projektantka lalek, scenografka, rzeźbiarka
Stanisławska-Kilian Janina (1898-1974), teoretyk i krytyk sztuki, lalkarka, reżyser
Stanisławska-Lothe Wanda (1908-1985), aktorka
Stanisławski Albrecht Zygmunt h. Sulima (1688-1768), minister tajnego gabinetu Saksonii, generalny poczmistrz Prus Królewskich
Stanisławski Robert (1817-1883), prawnik, tłumacz, profesor Uniw. Charkowskiego i Kazańskiego
Stanisławski Artur (1845-1897), powstaniec styczniowy, inżynier górnik, publicysta
Stanisławski Baltazar h. Pilawa (zm.1610), podskarbi koronny
Stanisławski Jan (1860-1907), malarz, profesor Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie
Stanisławski Jan (1891-1973), anglista, leksykograf, pedagog
Stanisławski Michał h. Pilawa (zm.1668), chorąży halicki, kasztelan sądecki, wojewoda kijowski
Stanisławski Oskar (1814-1893), urzędnik, literat, tłumacz
Stanisławski Ryszard Marian (1921-2000), historyk i krytyk sztuki, dyrektor Muzeum Sztuki w Łodzi
Stanisławski Stanisław (1870-1941), aktor, reżyser, pedagog
Stanisławski Wiesław Jan (1909-1933), taternik
Stanisz Tadeusz (1906-1988), pedagog, działacz oświatowy, bibliotekarz